

ЛІТАРАТУРА і МАСТАЦТВА

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЖЛЕННЯ СІЮЗА СОВЕЦКІХ ПІСЬМЕНІКАУ БССР

№ 30 (993)

Субота, 24 ліпеня 1954 года

Цана 50 кап.

Кнігу—у шырокія масы працоўных

Зайце сёння ў дом калгасніка, які знаходзіцца ў глыбокім Палесся, на Піншчыне, або непадалёку ад Мінска, і вы ўбачыце апрача электрычнага святла, радыё, акуратна складзеную стонку кніг на стаде або на спецыяльнай паліцы. Тут—шкільныя падручнікі, і творы класікаў марксізма-ленінізма, мастацкая і сельскагаспадарчая літаратура.

У наш, савецкі час, здзейснілася мара Некрасава, які пісаў:

... Придет ли времячко
(Приди, приди, желаное!),
Когда народ не Блюхера
И не милорда глупого,
Белинского и Гоголя
С базара понесет?

Цяпер калгаснік прывозіць з кніжнага магазіна для сваёй уласнай бібліятэкі Бяліцкага і Гоголя, Горкага і Купала, Шэкспіра і Коласа, Мічурна і Вільяма. Родная савецкая Улада, мудрая Комуністычная партыя адкрылі перад народам шлях да культуры, шырокі шлях да ведаў.

Сёння, каб заваяваць высокі ўрадавы, умець кіраваць складанымі машынамі, каб заўсёды ісці ў нагу з жыццём, нельга абійсціся без кнігі.

Невымерна выраслі патрабаванні працоўных на кнігу. Каб задаволіць гэтыя патрабаванні, у нашай краіне мільённымі тыражамі выдаецца літаратура для вучоных, інжынераў, тэхнікаў, для спецыялістаў сельскай гаспадаркі, стэханіўцаў, фабрык і заводаў, для майстроў высокіх урадавых. Многа выдаецца таксама мастацкай літаратуры, на якую ў насельніцтва вялікі попыт. Аб гэтым сведчыць такі факт: у мінулым годзе гандлёвая сетка рэспублікі прадала насельніцтву горада і вёскі амаль на сто мільёнаў рублёў самай рознастайнай літаратуры.

У Беларусі ёсць нямаля спраўдзены энтузіасты кніжнага гандлю, якія горада любяць сваю справу і аддаюць ёй усё свае веды, энергію і сілу. У першую чаргу трэба адзначыць работнікаў Смаленскай і Капыльскай кнігарань, калектываў Астраўцкага і Юрацішкаўскага раённаўсёюзаў. У чым сакрэт іх работы? Перш за ўсё—ва ўважлівым стаўленні да патраб кожнага пакупніка, у імкненні дапамагчы набыць яму патрэбную кнігу. Работнікі гэтых кнігарань трымаюць цесную сувязь з сельскімі бібліятэкамі, клубамі, дамамі культуры. Шырока выкарыстоўваюцца імі па-за магазінныя формы гандлю: выезды ў калгасы, саўгасы і МТС, кніганастанова, арганізацыя ларкоў на базарах, кіёскаў—у кіноапрадах, дамах адпачынку і санаторыях, клубах, на вакалах, продаж кніг у паляхах, а ў летні час—у парках, скверах і іншых месцах, дзе адначынаюць працоўныя.

Існуючы самы рознастайны спосабы распаўсюджвання кнігі сярод працоўных горада і вёскі. Усе яны даюць станоўчыя вынікі толькі тады, калі кожны прадавец літаратуры глыбока ўведаючы палітычнае значэнне ўскладзеных на яго абавязанняў—несіць народу перадавую савецкую культуру.

Вядома, работнікам кніжнага гандлю павінны аказаць самую дапамогу актыўную дапамогу партыйныя, камсамольскія і прафсаюзныя арганізацыі, уся наша грамадства. Паспех месячніка кнігі ў большасці абласцей рэспублікі заключаецца перш за ўсё ў тым, што ў яго правядзенні прымаюць актыўны ўдзел партыйныя і камсамольскія арганізацыі, сельская інтэлігенцыя, работнікі і актыўная моладзь культуры, клубы, бібліятэкі.

Але часам кнігагандлючыя арганізацыі фармальна ставяцца да правядзення месячнікаў, дэка і тыдняў кнігі. Жывую работу па наладжванню сувязі з чытацкай, пісьменніцкай, вучонымі і іншымі публікамі часта канцэлярыяў пісанніцкай аб'яждваюць сваю дзейнасць, у лепшым выпадку, завозам кніг у магазіны. Іх не турбуюць пытанні, як лепш арганізаваць

Сход пісьменніцкага актыву

20 ліпеня адбыўся сход пісьменніцкага актыву Мінска, прысвечаны падрыхтоўцы да ПІ Беларускага і ПІ ўсесаюзнага з'ездаў пісьменніцаў.

З прамовай на сходзе выступіў першы сакратар ЦСН СССР А. Суркоў. Ён расказаў прысутным аб літаратурным жыцці Маскоўскай і Ленінградскай пісьменніцкіх арганізацый, пісьменніцкіх арганізацый брацкіх рэспублік. Прамоўца сніўся на задачах, што стаяць перад пісьменніцкай грамадствам нашай краіны напярэдні з'езда.

П. Броўка праінфармаваў прысутных аб падрыхтоўцы беларускай пісьменніцкай арганізацыі да свайго з'езда.

Літаратурны вечар

18 ліпеня ў калгасе імя Янкі Купалы Несвіжскага раёна Мінскай вобласці адбыўся літаратурны вечар, прысвечаны памяці Я. Купалы.

Пэза Анатоля Валюгін расказаў аб жыццёвым і творчым шляху народнага пэза. З вялікай увагай калгаснікі праслухалі

выступленне дырэктара літаратурнага музея імя Купалы Уладзіслава Францавіча Луцвіч. Вершы, прысвечаны вялікаму пэзу, прачыталі Анатоль Валюгін і Рыгор Няхай.

Ад літаратурнага музея калгаснікам была ўручана бібліятэка і партрэт Янкі Купалы.

21 ліпеня закончыла сваю работу Жэнеўская нарада Міністраў Замежных Спраў, складаная ў аднаведнасці з рашэннем Берлінскай нарады для разгляду карэйскага і інда-кітайскага пытанняў.

У выніку амаль трохмесячнай работы падпісаны пагадненні, якія кладуць канец ваенным дзеянням у В'етнаме, Лаосе і Камбоджы. Гэтыя пагадненні накіраваны на вырашэнне важных задач, звязаных з аднаўленнем і ўмацаваннем міру ў В'етнаме, Лаосе і Камбоджы на аснове, як аб гэтым гаворыцца ў Заключнай Дэкларацыі, прынятай удзельнікамі нарады ў Жэневе, захавання незалежнасці і суверанітэту, адзінага і тэрытарыяльнага цэласнасці трох інда-кітайскіх дзяржаў.

Спыненне агню ў Інда-Кітаі перад народамі В'етнама, Лаоса і Камбоджы адкрываюцца магчымасці эканамічнага і культурнага ўздыму на ўмовах мірнай абстаноўкі, якія ствараюць разам з тым аснову для развіцця дружалюбнага супрацоўніцтва паміж імі і Францыяй.

Важнейшае значэнне будучы мець пастанова Жэнеўскай нарады аб забароне стварэння на тэрыторыі В'етнама, Лаоса і Камбоджы ваенных баз замежных дзяржаў, а таксама абавязальства гэтых дзяржаў не ўваходзіць у ваенныя саюзы і не быць выкарыстанымі для аднаўлення ваенных дзеянняў або з мэтай ажыццяўлення агрэсіўнай палітыкі.

Рашэнне Жэнеўскай нарады аб правядзенні свабодных выбараў у В'етнаме на працягу ліпеня 1956 года стварае ўмовы для нацыянальнага аб'яднання В'етнама ў аднаведнасці з нацыянальнымі інтарэсамі і спадзяваннямі ўсяго в'етнамскага народа. Гэтая пастанова, прынятая ў выніку настойлівых намаганняў дэмакратычных дзяржаў, азначае паражэнне тых агрэсіўных сіл, якія імкнуліся да расчленення В'етнама з тым, каб ператварыць Паўднёвы В'етнам у адзін з плацдармаў праектаванага новага агрэсіўнага блоку ў Паўднёва-Усходняй Азіі.

Сур'ёзнае значэнне мае таксама пагадненне на правядзенню ў Камбоджы і Лаосе на працягу 1955 г. ўсеагульных выбараў, які гаворыцца ў Заключнай Дэкларацыі, шляхам тайнага галасавання пры захаванні асноўных свабод.

Нельга не адзначыць, што прыняцце настолькі важных пастановаў было аблегчана станоўчай пазіцыяй французскага ўрада, прад'яўленай імкненнем дзейнічаць у аднаведнасці з нацыянальнымі інтарэсамі Францыі і з улікам інтарэсаў народаў Інда-Кітаі.

Нягледзячы на наяўнасць у падпісаных ў Жэневе пагадненнях некаторых аглядаў, нельга недаарнываць усёй важнасці гэтых пагадненняў ужо ў сілу ўказаных вышэй акалічнасцей, а таксама ў сілу таго, што на Жэнеўскай нарадзе ўдалося пераадолець рад цяжкасцей, якія ўзніклі ў выніку пазіцыі прадстаўнікоў ЗША, што спрабавалі перакладзіць паспяховаму завяршэнню работы гэтай нарады. ЗША не захацелі разам з Францыяй, Англіяй, СССР, КНР і іншымі дзяржавамі ўдзельнічаць у сумеснай рабоце, якая забяспечыла аднаўленне міру ў Інда-Кітаі. Жэнеўскія пагадненні значнаму сабой важную перамогу сіл міру і сур'ёзнае паражэнне сіл вайны. Разам з тым жэнеўскія пагадненні азначаюць міжнароднае прызнанне нацыянальна-вызваленчай барацьбы і вядлікага гераізму народаў Інда-Кітаі, працягленага ў гэтай барацьбе.

Той факт, што нарада ў Жэневе завяршылася дасягненнем пагадненняў паміж за-

Першая старонка.	Трэцяя старонка.
ЗАЯВА СОВЕЦКАГА УРАДА АБ ЖЭНЕЎСКАІ НАРАДЗЕ. Перадавы. — Кнігу — у шырокія масы працоўных. Я. Данская. — Аказанне дзелаваю дапамогу.	А. Войнік. — «Сувораўцы». Я. Рамановіч. — «Анджэла». В. Ждан. — Манатрафіі аб творчасці беларускіх мастакоў.
Другая старонка.	Чацвёртая старонка.
М. Паслядовіч. — Галоўнае і выпадковае. Р. Няхай. — Вонкавая актуальнасць. На Аршаншчыне.	ДЗЕСЯЦЬ ГОД Польшкай НАРОДНАЙ РЭСПУБЛІКІ. Р. Калыда. — На верным шляху. Р. Сабір. — Новая кінематграфія. З. Лебедзеў. — Добротворныя ўзаемасувязі.

ЗАЯВА Совецкага Урада аб Жэнеўскай нарадзе

Цікаўнымі краінамі, з'явіўся новым доказам плённасці міжнародных перагавораў пры наяўнасці добрай волі бакоў, доказам магчымасці ўрагування такім чынам важных нявырашаных у сучасны момант міжнародных пытанняў.

Савецкі Урад вітае дасягнуты ў Жэневе поспехі ў вырашэнні важнейшай задачы — аднаўлення міру ў Інда-Кітаі. Вырашэнне гэтай задачы аднаўляе інтарэсам народаў, якія адстойваюць сваю свабоду і нацыянальную незалежнасць, роўна як інтарэсам усіх міралюбных народаў.

Побач з важнейшай задачай па канчатковаму мірнаму ўрагуванню ў Інда-Кітаі стаяць таксама неадкладная задача па канчатковаму мірнаму ўрагуванню ў Карэі.

Савецкі Урад, як і ўрады КНР і КНДР, якія праявілі ўжо раней высакародную ініцыятыву ў справе спынення агню ў Карэі, прыкладзі, са свайго боку, на Жэнеўскай нарадзе ўсе намаганні да дасягнення паспяховага рашэння на карэйскаму пытанню. Аднак, як вядома, Жэнеўская нарада не дасягнула станоўчых вынікаў па гэтай пытанню ў выніку пераходу з боку некаторых дэлегатаў і галоўным чынам з боку дэлегатаў ЗША. Савецкі Урад лічыць настойліва неабходным забяспечыць хутчэйшае вырашэнне карэйскага пытання ў інтарэсах нацыянальнага аб'яднання Карэі і ў інтарэсах забяспечвання міру ў Азіі і ва ўсім свеце.

Вынікі Жэнеўскай нарады падкрэпляюць упэўненасць Совецкага Урада ў тым, што ў сучасны момант у міжнародных адносінах няма такіх спрэчных пытанняў, якія не маглі-б быць вырашаны шляхам перагавораў і пагадненняў, накіраваных на ўмацаванне міжнароднай бяспекі, на аслабленне міжнароднай напружанасці і на забяспечэнне мірнага суіснавання дзяржаў, незалежна ад іх грамадскага ладу.

Жэнеўская нарада і вынікі яе работы паказалі тую важную ролю ў вырашэнні спрэчных міжнародных праблем, якая належыць вялікаму кітайскаму народу і яго дзяржаве — Кітайскай Народнай Рэспубліцы. Роля Кітайскай Народнай Рэспублікі на Жэнеўскай нарадзе з'явілася новым сведчаннем яе ўплыву і міжнароднага аўтарытэту як вялікай дзяржавы. Жэнеўская нарада разам з тым яшчэ раз паказала, што спробы агрэсіўных колаў некаторых дзяржаў, і перш за ўсё ЗША, адхіліць Кітайскаму Народнаму Рэспубліку ад узяцця ва ўрагуванні важнейшых міжнародных праблем знаходзяцца ў поўнай супярэчнасці з інтарэсамі ўмацавання міру.

Савецкі Урад лічыць, што дасягнуты ў Жэневе пагадненні аб спыненні агню і аднаўлення міру ў Інда-Кітаі, садзейнічаючы аслабленню міжнароднай напружанасці, ствараюць тым самым спрыяльныя ўмовы для ўрагування іншых нявырашаных важных міжнародных пытанняў, што датычаць не толькі Азіі, але і Еўропы, і перш за ўсё такіх пытанняў, як спыненне гонкі ўзбраенняў і забарона атамнай зброі, забяспечэнне калектывнай бяспекі ў Еўропе і ўрагуванне германскай праблемы на мірнай, дэмакратычнай аснове.

Савецкі Урад заяўляе, што ён, наземна следуючы сваёй міралюбнай палітыцы, будзе і надалей з усёй настойлівацю і рашучасцю працягваць свае намаганні з мэтай паспяховага вырашэння гэтых пытанняў, што, несумненна, з'явілася-б важнейшым крокам на шляху аслаблення міжнароднай напружанасці, ўмацавання міру і міжнароднага супрацоўніцтва.

(ТАСС.)

Аказанне дзелаваю дапамогу

— За апошні час прыкметна павялічыўся попыт на палітычную, мастацкую, сельскагаспадарчую літаратуру, — са звычайнае расказвае загадчык кнігарні № 10 г. Маладзечна тав. Дзюрыколенка. — Савецкія людзі набываюць для сваіх уласных бібліятэчак творы Пушкіна, Бяліцкага, Гоголя, Коласа, Купала і інш. Наш магазін часта наведваюць спецыялісты сельскай гаспадаркі, калгаснікі. Ім падаваў творы Мічурна, Дзюрыколенка, Вільяма, літаратуру аб трактарах, камбайнах, розныя даведнікі. Не заўсёды магазін можа задаволіць просьбы сваіх пакупнікоў. Многіх кніг на паліцах кнігарні не бывае. І вельмі непрыемна адмаўляць пакупніку, калі вядома, што на шматлігіх складах абліганагандлю такія літаратуры ў большасці сваёй ёсць. Але наспрабуйце яе атрымаць.

Спраўды, цяжка ўявіць такое становішча, калі патрэбна кніга ёсць, але яе не возьмеш, свечасна не дасі пакупніку. У чым-жа тут справа? Уважліва пазнаёмімся з літаратурай, якая ёсць на кніжных складах. Іх Маладзечанскі абліганагандль мае каля дзесяці. Больш правільна было-б гаварыць, што ёсць толькі два памішканні, якія можна назваць складамі для кніг. У астатнія ж склады добры гаспадар не палкаў-бы нават дрывы без напярэдняга рашэння.

Даволі вялікая пуна, якая знаходзіцца непадалёку ад кіноапрады «Комсамольск», прыстасавана пад склад для кніг. Саламяная страха, у сценях вядлікія доўжкі. Дзе-ні-дзе яны зацягнуты рагожай. Зойдзем у гэце «сховішча» кніг.

Перш за ўсё ў вочы кідаюцца горы літаратуры. Запакаваныя ў пачка і распакаваныя, навалом ляжаць кнігі на зямлі. Па іх ходзіць (больш правільна, узбрураецца), бо інакш нельга трапіць у левы кут, дзе ў неспадарку ляжаць раскіданыя плакаты, партреты, рапрадукцыі з карцін вядомых мастакоў, контурныя карты і інш. І ўсё гэта ў большасці ўжо страціла першапачатковы выгляд. Многія кнігі пакрыліся плесенню. Вось «Выбраныя творы» Мічурна. Вокладка адсталала ад кнігі. Калісь залятаў літары пачарнеў, брудназалежымі плямамі пакрыліся яе старонкі. Побач ляжаць кнігі беларускіх і рускіх пісьменнікаў. Зверху кнігі, сшыткі пакрыты тоўстым слоём пылу.

Нам давёлася прысутнічаць пры правядзенні ўраду літаратуры на адным з абласных кніжных складаў. Што-ж было знойдзена тут? Дваццаць камплектаў трохтомнага збору твораў Бяліцкага, творы Пушкіна (1949 г.), Талстога, Мічурна, Дзюрыколенка, Ціміраева, рэман Н. Рыбака «Перажыўшая рада» (выданне 1950 года), «Нарысы па гісторыі рускага драматычнага тэатра» (1949 г.), «Азбука ў малюнках» (1950 г.), «Даведнік пчалара» і інш. А на гэтую літаратуру прад'яўляюць вялікі попыт пакупнікі.

Зроблена толькі першая разведка па вывучэнню некранутых «нетраў» выявіла неадзіныя багаты, якія гадамі нерухома ляжалі тут. На цэнтральным складе, якім загадае тав. Варанцова, знойдзена, напрыклад, багатайшая музычная літаратура: творы Чайкоўскага, Глінкі, Рымскага-Корсакава, Шапана, Моцарта, Гайдна, Шуберта, Баха і іншых. Многія з іх папалі. Кнігі Коласа, Купала, Куляшова набылі такі выгляд, што некаторыя з іх ужо нельга прадаваць.

Яшчэ горнае становішча на складах, які чамусьці называюцца «Беларуская школа». У гэтым памішканні некалькі год назад была кнігарня. Калі-ж яе пераважыў другое месца, тут зрабіў склад. Аднак кудысьці вывазілі сцяжкі, і кнігі тут вымушаны былі складваць на падлозе. Дах у гэтым складе цячо, вогны выбіты.

Становішча спраўды трывожнае. Каб выратаваць ад псавання кнігі, трэба прымаць самыя тэрміновыя меры. Неабходна хутчэй ачысціць склады ад устаралай літаратуры, якой тут ляжаць вельмі многа.

Гэта дасць магчымасць вельмі хопць прыблізна парадка на складах, разабрацца, якія каштоўныя кнігі могуць быць перададзены гандлёвай сетцы. Неабходна адрамантаваць існуючыя склады і вярнуць абліганагандлю яго памішканні, частка якіх занята абласнымі арганізацыямі.

Выкаікае законнае абурэнне і такі факт. Абліганагандль летам 1952 года пабудавалі склад для падпісаных выданняў. Гэце памішканне спадабалася гаркому партыі. Тэрмінова туды быў складзены торф, які ляжыць і па сённяшні дзень. І гэта ў той час, калі кнігі няма дзе захоўваць.

Хто-ж будзе адказваць за такое становішча спраў? Нам здаецца, што ўсё адкасае павінна быць ускладзена на Галоўнае ўпраўленне кніжнага гандлю пры Міністэрстве культуры БССР, якое слаба цікавіцца сутнасцю работы падначаленых

Гастролі коласаўцаў у Харкаве

Паспяхова праходзяць у Харкаве гастролі тэатра імя Якуба Коласа.

На сцене тэатра імя Шубэнка, у дамах культуры імя Сталіна, імя Ільіча, завода «Свято шакцера» і іншых пляцоўках горада паказана большасць спектакляў гастрольнага рэпертуара. У ліку іх — «Несцерка», «Машка», «Разбураванне гняздо», «Капітан Коршун», «Алазанская даліна», «Галіт», «Жорсткі свет» і інш.

Харкаўчанам будучы таксама паказаны спектаклі «Небяспечны спадарожнік», «Сэрца не даруе».

За першыя два тыдні гастролі спектакляў прагледзена каля 25 тысяч глядачоў. Тэатр арганізоўвае творчыя сустрэчы з калектывамі буйнейшых прадпрыемстваў Харкава. З поспехам прайшлі творчыя сустрэчы ў цэхах трактарнага завода, на электрамеханічным і іншых заводах горада.

Новы кіночасопіс

Кіностудыя «Беларусьфільм» выпусціла на экраны кіноапрады рэспублікі кіночасопіс «Савецкая Беларусь» № 20 (рэжысёр С. Спільноў). Кіночасопіс пачынаецца сюжэтам, у якім расказваецца аб адкрыцці ў Мінску помніка-абеліска слаўным сынам савецкага народа, якія загінулі ў барацьбе за вызваленне Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў.

У гонар дзесяцігоддзя вызвалення Беларусі ад фашысцкага акупантаў у Мінску адбылося свята песні і танца. Аб'ектву аператара засняў зводны хор самадзейных студэнтаў сталіны, які выступаў на стадыёне «Дынама».

У святочныя дні кіноаператары павялілі ў Віцебску. Тут яны заснялі выступленне зводнага хора, які выканаў беларускую народную песню «Лёна».

Наступныя кадры часопіса расказваюць аб касце ў сельскай мясціне імя Беларускай ваеннай акругі на Любаншчыне. Тут упершыню прауюць гомсельмашаўскія стоганы.

У сюжэце «На летняй дачы» расказваецца аб адпачынку дзяцей рабочых мінскага завода імя Варшавыла на дачы ў Ждановічах.

Вялікую цікавасць у глядачоў выклікаюць кадры аб маладых спартсменнах Народнага Кітая, якія прыехалі ў сталіцу Савецкай Беларусі для таварыскай сустрэчы з валебалістамі Мінска.

Я. ДАНСКАЯ.
(Наш спец. кар.)

Дзесяць год Польскай Народнай Рэспублікі

На верным шляху

Таленавіты польскі народ даў свету Каперніка і Міцкевіча, Шапана і бясстрашнага рэвалюцыянера-камуніста Фелікса Дзяржынскага. Усе прагрэсіўнае чалавечства з павагай гаворыць аб гэтых людзях, імёны якіх асвецілі неўміручай славай.

Вялікія рэвалюцыйныя змены ў Народнай Польшчы, якія адбыліся за апошнія дзесяцігоддзі, выклікалі да жыцця новыя творчыя сілы. Сёння ў дэмакратычнай Польшчы з гушчымі народнымі мас да актыўнага творчага жыцця далучаюцца тысячы працоўных, сярод якіх ёсць нямыя таленавітыя пісьменнікі, мастакоў, акцёраў, музыкантаў, вучоных, інжынераў і інш. Яркім прыкладам гэтага з'яўлення прыход у літаратуру рабоча-самавукай Люцыяна Рудніцкага, які напісаў цудоўную кнігу мемуараў «Старое і новае». Кніга расказвае аб лёсе самога пісьменніка, у мінулым актыўнага рэвалюцыянера дзяцяка. У той-жа час мемуары Рудніцкага ў мастацкай форме адлюстроўваюць гісторыю польскага рабочага руху, працэс выспявання рэвалюцыйнай свядомасці пралетарыята. Кніга «Старое і новае» з'яўляецца важнай падзеяй у культурным жыцці краіны.

Павучальны і такі прыклад. Старэйшы пісьменнік Леапольд Стафа да вызвалення Польшчы ад фашысцкіх захавнікаў знаходзіў пад уплывам буржуазнага эстэтызма. Каронным чынам змянілася жыццё краіны пры народнай уладзе. Сумленны мастак не мог не заўважыць вялікіх пераўтварэнняў у жыцці народа дэмакратычнай Польшчы. У сваіх новых творах пісьменнік выказаў глыбокую веру ў чалавечы праца.

Бурна развіваецца пасляваенная польская літаратура. З'явіліся новыя таленавітыя пісьменнікі: Генрых Гаворскі, Тадэуш Новак, адзін з найбольш здольных паэтаў маладога пакалення, творчасць якога атрымава шырокае прызнанне ўжо ў свабоднай Польшчы, Віктар Варшавскі, Каштоўны ўклад у літаратуру ўнеслі пісьменнікі старошага пакалення, якія, перажыўшы жахі гітлераўскай акупацыі, (больш 200 польскіх пісьменнікаў былі забіты нацысцкімі фашыстамі, загнілі ў бяз або заўчасна памерлі) звязалі свой лёс з лёсам народнай мас. Гэта — лепшыя паэты сучаснай Польшчы Мечыслаў Яструн, Адам Важык, выдатны пісьменнік і публіцыст Ежы Анджеўскі. У новай Польшчы актыўна развіваецца творчая дзейнасць старых пісьменнікаў — рэвалюцыянераў: паэта Уладзіслава Бранеўскага і пісьменніка Леона Кручоўскага, які цяпер узначальвае Саюз польскіх пісьменнікаў. У складанай барацьбе пераадолеўшы перажыццё буржуазнага эстэтызма і каставы абмежаванасці вядомай пісьменніца Софіі Налкоўскай, празаік і драматург Яраслаў Івашкевіч.

Апісанне вайны, лагераў смерці, усеі жаху гітлераўскай акупацыі, пратэст супраць польскай буржуазіі, якая ў 1939 годзе даяла краіну да паражэння, складалі асноўную тэматыку літаратуры першых пасляваенных год. У гэты час з'яўляюцца такія творы, як «Медыальны» Софіі Налкоўскай (зборнік дакументальных апавяданняў аб лагерах смерці і гітлераўскай акупацыі), «Дым над Бірзену» Северыны Шмалеўскай (аповесць аб канцлагеры Асвенцім-Біркену), «Непакорны горад» Казімежа Брандэса (літаратурная хроніка з жыцця акупіраванай фашыстамі Варшавы) і рад іншых. Але большасць гэтых твораў яшчэ не раскрыла глыбока сацыяльнай сутнасці фашызма і недастаткова глыбока ўказвала на тым сілы, якія змагаліся супраць гітлераўскай акупацыі.

Выдатны польскі пісьменнік і літаратурны дзеяч Ежы Пуцман у раманах «Рэчніскасць» рэалістычна апісаў як працоўныя змагаліся супраць капіталістычнага рэжыму даваеннай Польшчы. Правільная палітычная ацэнка буржуазнай Польшчы і глыбокае разуменне змен, якія адбываюцца сёння ў Польскай Народнай Рэспубліцы, пададзена пісьменнікам Л. Рудніцкім у кнізе «Старое і новае».

Пісьменнікі не праходзілі міма з'яўлення свайго народа, які будзе сацыялістычнае грамадства. Новае жыццё паказвае ў цікавай аповесці «Попел і алмаз» Ежы Анджеўскі. У ёй аўтар стварыў вобраз партыйнага работніка і закрануў актуальныя праблемы барацьбы народа з реакцыйным падзелам. Наватарскай была кніга Ежы Шчытніцкага аб аднаўленні вагонабудавальнага заводу ў Вроцлаве.

Перадавой ідэяй накіраванасцю вызначаліся вершы Леона Пастэрніка, Ежы Пуцмана. З фармальнага наватарства парвала і пасляваенная паэзія А. Важыка. Ад традыцыйнага сімвалізму вызвалілася творчасць М. Яструна.

Новы этап развіцця сучаснай польскай літаратуры пачаўся 1948 года праходзіў пад заклікам барацьбы за сацыялістычны рэалізм. З'явіўся рад кніг з жыцця рабочага класа і вёскі. Гэта кнігі Іна Вільчэка «На 16 дае прадукцыю» (аповесць аб аднаўленні заводу, разбуранага ў час вайны), Міраслава Каваляскага «Кампанія» — гэта апаэма аб барацьбе (аб сучасным жыцці рабочых на цуэворым заводзе),

апавяданні Тадэуша Канвіцкага «На будоўлі» і Віктара Залеўскага «Трактары нясуць вясну». У гэтых кнігах паказаны сапраўдыя героі гісторыі — рабочыя, сяляне, інтэлігенцыя. Але гэтыя творы не былі пазбаўлены сур'ёзных недахопаў: анісанне вытворчых працэсаў яшчэ пераважала над апісаннем жыццёвых канфіктаў, моцнай была небяспека схематычна ўказаце становага героя і г. д.

Пасля 1950 года ў свет з'явіліся раманы «Вугаль» Александра Сібор-Рыльскага і «Дзёнік з фабрыкі цэлюлёзы» Ігара Неверле. У раманах «Вугаль» героі падзелены ярка акрэсленай індывідуальнасцю. Раман Ігара Неверле з'яўляецца вялікім дасягненнем польскай літаратуры ў галіне авалодання метадам сацыялістычнага рэалізму.

Польская літаратура апошніх год становіцца ўсё больш багатай. З друку выходзіць рад надзвычай цікавых твораў. Гэта — «Вяртанне ў даліну Фрагала» Юліяна Стрыкоўскага — рэалістычны рамана аб барацьбе італьянскіх сялян за зямлю. З захваленнем сустраў польскія чытачы выдатны рамана Ежы Пуцмана «Верасень», які раскрывае прычыны паражэння Польшчы ў верасні 1939 года. Зварнуў на сабе ўвагу рамана Міраслава Жулаўскага «Чырвоная рака» — аб герайчным змаганні в'етнамскага народа за сваю незалежнасць.

Рад буйных пражаных твораў напісаны ў апошні час аб пасляваенным сацыялістычным будаўніцтве ў Польшчы. Сюды траба ў першую чаргу аднесці рамана Казімежа Брандэса «Грамадзяне», прысвечаны жыццю рабочага класа і інтэлігенцыі сённяшняй Польшчы; рамана Анджея Браўна «Леванты» аб Гданьскай судавергі; першы рамана Рычарда Кляса «Апошніе слова належыць чалавеку», які адлюстроўвае будаўніцтва гіганта цяжкай індустрыі — Новай Гуты. Сённяшнім жыццю новай Польшчы прысвечаны зборнікі апавяданняў Марыяна Брандэса, Наталі Ралецка, Янежа Вахенскага, Мацея Сламчыскага і рад іншых.

Паўны поспеху дабілася і польская пасляваенная драматургія. Шырока вядомыя драмы Леона Кручоўскага «Немца» і «Джуліус і Этэль», якія надаюць пастаўлены на сцэнах вяршаўскіх тэатраў; Адама Тарна — «Звычайная справа» (драма, Тарна — «Звычайная справа» і бесчалавечная амерыканскі імперыялізм); «Перамога» Януша Варніскага — аб барацьбе ў вёсцы за стварэнне земляробскага вытворчага кааператыва; «Добры чалавек» К. Групніскага і «Выпрабаванне сіл» Ю. Лёвоўскага.

Польская паэзія ўбагачылася радом новых цікавых твораў. Польскія паэты вучацца на творчасці Маякоўскага і наведваюць традыцыі яго рэвалюцыйнай паэзіі. Вядомы польскі паэт Уладзіслаў Браўнскі ва ўмовах Народнай Польшчы напісаў паэмы «Слова аб Сталіне» і «Сказ аб жыцці і смерці Кароля Валтэра Свэрчэўскага, рабочага і генерала». Гэтыя паэмы ўнеслі значны ўклад у паэтычную літаратуру Польшчы. З'явіліся таксама новыя паэтычныя творы аб сённяшнім дні дэмакратычнай Польшчы А. Сламкіскага, Я. Івашкевіча, М. Яструна, А. Важыка, які многія працуюць і над перакладамі рускіх паэтаў. Ён, напрыклад, пераклаў на польскую мову «Яўгені Анегі» Пушкіна.

Сярод польскіх пісьменнікаў ёсць нямыя лаўрэатаў Дзяржаўнай прэміі, сярод якіх пісьменнікі старошага пакалення — Л. Стафа, Ул. Бранеўскі, Л. Кручоўскі, Ю. Тувім і маладыя літаратары В. Варшавскі, Т. Бароўскі, Л. Барцельскі і інш. У 1953 годзе Дзяржаўная прэмія была прысуджана дзесяці пісьменнікам. Сярод іх С. Налкоўскага, А. Важыка, Е. Пуцмана, М. Жулаўскі і інш.

Польская літаратура стала на верным шляху цеснай сувязі з народам. Яна з'яўляецца выканікам яго дум, імкненняў, яго герайчных працоўных будняў.

Г. КАЛЯДА.

Варшава. Будаўніцтва Палаца культуры і навукі імя І. В. Сталіна.

Новая кінематаграфія

Верагомы напад гітлераўцаў на Польшчу спінну дзейнасць групы прагрэсіўных кінароботнікаў, якія ў свой час уваходзілі ў таварыства «Старт». Ім даваўся пэўны сваю ролю і выхад у Совецкі Саюз. Польскія кінароботнікі працягвалі работу на савецкіх кінафабрыках. Каалі ў 1943 годзе польскія патрыёты ўзялі ў свае рукі зброю, каб разам з савецкімі воінамі змагацца супраць ворага, усе польскія кінароботнікі ўступілі ў дывізію імя Тадэуша Касцюшкі. Іх зброяй былі не толькі аўтаматы, але і кіноздымачныя апараты. Кінароботнікі занявалі на пільку баі польскіх узброеных сіл з гітлераўцамі і ўвесь сваімі шлях польскіх воінаў ад гітлераўскага бітвы пад Леніна да Шчытна і Берліна. У выніку з'явіліся дакументальныя фільмы «Прысягам польскай зямлі» і «Леніна». У ліпені 1944 года ў Любліне, на польскай зямлі, вызвалена ад гітлераўскіх акупантаў, пачалося стварэнне новай кінематаграфіі. Выкананне гэтай задачы першы польскі народны ўрад уклікаў на групу кінароботнікаў дывізіі імя Касцюшкі.

Яшчэ ішла вайна, а група кінароботнікаў у вызваленых раёнах краіны рабіла здымкі аб першых сацыяльных і эканамічных пераўтварэннях, якія адбываліся ў той час на польскай зямлі. У прыфрантавой паласе будавалася часова кінафабрыка.

У адраджэнні нацыянальнай кінематаграфіі брытэню дапамог аказаў Совецкі Саюз. З Масквы прыехалі савецкія кінааператары і кіноахвінкі, атрымана было і тэхнічнае абсталяванне. Хуткімі тэмпамі была пабудавана кінафабрыка Польскай арміі ў Любліне. У лістападзе 1944 года на экраны ўжо дэманстравалі першы дакументальны фільм, створаны ў Польшчы — «Майданек — магільнік Еўропы» (пастаноўшчык Александр Фом, сцэнарый Ежы Босак). З гэтага часу польская кінохроніка пачала працаваць сістэматычна. З'явіліся дакументальныя фільмы «На захад», «Бітва за Каложэж» і «Заваяванне Берліна».

У першыя гады пасля вызвалення Польшчы дзеячам кінематаграфіі даводзілася вёсці рашучую барацьбу з ідэалогічным націскам ракіцы, з мастацкім шабонам, які меў месца ў рабоце большасці дзячоў польскай кінематаграфіі. Гэта былі гады настольных пошукаў новых творчых метадаў, так неабходных для адлюстравання вядлікай праўды новага жыцця. Польскія фільмы 1945—1949 гг. з'яўляюцца адлюстраваннем гэтай барацьбы.

Новае кінематаграфію Народнай Польшчы ўзнало да ўраўно сапраўднага мастацтва. Упершыню ў гісторыі польскі фільм заняў пачаснае месца побач з літаратурай, тэатрам і жыванісам, каб разам з ім змагацца за веліч і росквіт нацыянальнай культуры. На міжнародным кінафестывалі ў 1947 годзе ў Ванх польскі фільм «Паводка» атрымаў першую прэмію. Сусветнае прызнанне заваяваў мастацкі фільм «Апошні этап» (сцэнарый і пастаноўка Ванды Якубоўскай). У гэтым фільме з глыбокай мастацкай праўдай была адлюстравана вера ў чалавечы, у братэрства народаў. Гэтыя-ж рысы ўласцівы другому польскаму фільму «Гранічная вуліца» (рэжысёр Александр Фом), які расказвае аб трагедыі вяршаўскага рэта.

Становчую ацэнку атрымаў кінакамедыя «Мой скарб», якая надзвычай даходліва і трапа паказвае Вяршаву 1947 года і, перш за ўсё, людзей, што патхніна працуюць над аднаўленнем разбуранай ворагам сталіцы. У гэты-ж час на экраны краіны выходзіць фільм «Чортана цынічна», які расказвае аб пільнасці польскіх пагранічнікаў. У канцы 1949 года адбыўся першы з'езд работнікаў кіно з удзелам пісьменнікаў і кампазітараў. З'езд заклікаў стварыць кінаапарат адлюстравання бурнага эканамічнага і культурнага развіцця Народнай Польшчы.

У гэты перыяд польскі народ паспяхова завяршыў трохгадовы план эканамічнага аднаўлення краіны і пачаў выконваць шасцігадовы план будаўніцтва асноў сацыялізму ў Польшчы. Наступны перыяд сапраўднага росквіту польскага кіно. Рад фільмаў быў удастоены Дзяржаўных прэмій, а таксама атрыманы прэміі на кінафестывалах у Чэхаславакіі, Францыі, Італіі, Бельгіі, Швейцарыі і Англіі. Аду з першых прэмій на міжнародным кінафестывале ў Карлавах Варых у 1951 годзе атрымаў поўнаметражны польскі дакументальны фільм «Мір заваяе свет», прысвечаны Другому сусветнаму кангрэсу прыхільнікаў міру ў Варшаве.

Дзесяці польскай кінематаграфіі ствараюць фільмы аб гісторыі рабочага руху ў Польшчы («Шлях да адзінства»), аб жыцці і дзейнасці правадзюў рабочага класа Польшчы — Фелікса Дзяржынскага і Юліяна Мархлеўскага. На экраны краіны выйшлі і такія дакументальныя фільмы, як «Новая вёска», «Шырокі шлях» (пра будаўніцтва новай Варшавы), удастоены Дзяржаўнай прэміі.

Пачынаючы з 1950 года, польскія мастацкі фільмы больш рашуча звяртаюцца да сучасных тэм, імкнучыся праўдыва паказаць новага чалавечка — будаўніка сацыялізму. Піонерам быў фільм «Дзе брыгады», пастаноўшчык групы выпускнікаў інстытута кінематаграфіі. Пасля з'яўлення фільмаў «Першы старт» і «Першы дні» (па матывах аповесці пісьменніка Багдана Хамера), якія ўзнімаю пытанні маралі, росту свядомасці рабочага класа Польшчы. Фільм «Вёска» расказвае аб жыцці польскіх вёскі ў перыяд арганізацыі першых земляробчых вытворчых кааператываў. Шырокая папулярнасцю карыстаецца фільм «Салдат перамогі» (у двух серыях), прысвечаны жыццю і дзейнасці героя Народнай Польшчы генерала Кароля Свэрчэўскага.

Дзесяці польскага кінематацтва многа прапалаў над стварэннем фільмаў аб жыцці і дзейнасці выдатных кампазітараў Станіслава Манюшкі — «Варшаўска прэм'ера» і Шапана — «Юнацтва Шапана».

За пасляваенныя гады польскае кінематаграфію выхавала німала добрых рэжысёраў, пастаноўшчыкаў, аператараў, акцёраў. Дзяржаўны мастацкі прэміі за апошнія гады прысуджаны актёрам Александры Саленскай за выкананне галоўнай ролі ў фільме «Дом на пустыры», Іну Церскіаму — за ўдзел у фільме «Першы дні», Чаславу Волько — за выкананне ролі Шапана ў фільме «Юнацтва Шапана». Вялікім поспехам у тэатра таксама карыстаюцца кінаакцёры Уладзіслаў Гольдзі («Гранічная вуліца»), Ян Курнаўскі і Данута Шаўлярска («Забароненыя песні»), Барбара Драніска («Апошні этап») і інш. Гэта сведчыць аб тым, што польская кінематаграфія мае таленавітых акцёраў, рэжысёраў і аператараў, якія прымаюць актыўны ўдзел у стварэнні польскага рэалістычнага мастацтва.

Р. СЛБГІР.

Добратворныя ўзаемасувязі

Растуць і мацнеюць беларуска-польскія культурныя сувязі. Народна-дэмакратычны лад, устаноўлены ў Польшчы дзесяць год таму назад, адкрыў для гэтых сувязей неабмежаваны магчымасці. Культурны двух народна-ўсудзю развіваюцца, узаемаўплывваючы адна на другую.

Прагрэсіўная польская літаратура здаўна прыцягвала ўвагу беларускіх пісьменнікаў. Творы такіх буйных майстроў слова, як А. Міцкевіч, М. Канапіцка, Э. Ажэшка, В. Сыракомля, Г. Сенкевіч, Ю. Тувім і інш., неаднаразова перакладаліся беларускімі літаратарамі.

Цікавай з'яўляецца гісторыя перакладаў шэдэра польскай літаратуры — паэмы Адама Міцкевіча «Пан Тадэуш».

У 1859 годзе ў Вільні паэма ў перакладзе на беларускую мову была надрукавана тыражом у тысячы экзэмпляраў і павіна была выйці асобнай кнігай. Пераклад быў зроблены В. Дуніным-Марцінкевічам. Але кніга свету не ўбачыла — яна была знічана на загад царскага ўрада. У той час была абвешчана забарона друкаваць беларускія кнігі лацінскімі літарамі. Вільненскі цензурны камітэт выплаціў друкару выдаткі за надрукаванне кнігі — 176 руб. 60 кап. Толькі ў 1907 годзе паэма «Пан Тадэуш» у перакладзе В. Дуніна-Марцінкевіча была выдадзена. Яна выйшла ў Нецербурзе тыражом 3.300 экзэмпляраў у суполцы «Загляне сонца і ў наша аконца». Гэта было фактычна першае выданне, хоць на кнізе і значылася — «выданне другое». У тым-жа 1907 годзе пачатак «Пана Тадэуша» ў перакладзе В. Дуніна-Марцінкевіча надрукаваў «Наша ніва», якая, дарэчы, неаднаразова друкавала пераклады з польскай мовы — апавяданні Э. Ажэшкі, вершы В. Сыракомлі, М. Канапіцкай і інш.

Шырокую вядомасць набыло апавяданне Г. Сенкевіча «Янка музыка», выдадзенае ў 1904 годзе на-беларуску. У 1912 годзе суполка «Загляне сонца і ў наша аконца» надрукавала ў перакладзе на беларускую мову п'есу Э. Ажэшкі «Хам». Асабліва шмат перакладалася твораў Адама Міцкевіча. Ва ўрыўках перакладзены такія буйныя рэчы мастака, як паэмы «Дзяды», «Конрад Валенрод». Беларускі чытач мае магчымасць пазнаёміцца на роднай мове з шырокавядомымі творамі класіка польскай літаратуры — «Тры будрысы», «Пані Твардоўская», «Ваявода», «Акерманскія санеты» і шматлікімі іншымі.

Многія і ахвотна перакладаў А. Міцкевіча Янка Купала, які вельмі любіў і высока цаніў гэтага мастака. Народны паэт Беларусі любіў перакладаць таксама М. Канапіцкаму, В. Сыракомлю, даў беларускаму чытачу пераклад оперы С. Манюшкі «Галька».

Над перакладамі твораў польскіх пісьменнікаў працавала і працуе шмат беларускіх літаратараў — Я. Колас, М. Танк, А. Куляшоў, Ш. Пестрак, М. Мамара, А. Зарыцкі, М. Аўрамчык, Н. Тарас, Р. Няхай, У. Шахавет і іншыя.

Выдаваліся і выдаюцца творы беларускіх пісьменнікаў у перакладах на-польску. У 1935 годзе выйшла на польскай мове паэма Янкі Купалы «Над ракой Арэсай». Амаль адначасова з паэмай была выдадзена на польскай мове аповесць Эдуарда Самуіленка «Тэорыя Календэру».

У 1951 годзе ў Варшаве выйшла на-польску даве кнігі беларускіх пісьменнікаў — зборнік апавяданняў Міхася Лынікова і рамана Алеся Стаховіча «Над мірным небам».

Мы слухаем на роднай мове ў Беларусі класіка тэатры оперы і балету оперу класіка польскай музыкі С. Манюшкі «Страшны двор», глядзім польскія кінофільмы, чытаем кнігі польскіх літаратараў, і мы радуемся за поспехі культуры дружалюбнай нам Польшчы, якая будзе новае жыццё.

З. ЛЕБЕДЗЕУ.

Хроніка культурнага жыцця

Выданне мастацкай літаратуры

Дзяржаўнае выдавецтва Польскай Народнай Рэспублікі выдае сёлета 385 назваў кніг польскай, рускай літаратуры і літаратуры краін народнай дэмакратыі, тыражом 5.516 тысяч экзэмпляраў.

Прынятае выданне літаратуры аб эпохе Адраджэння ў Польшчы. Дзесяць тэматых аповесцей прысвечаны біяграфічным раманах Мечыслава Яструна («Дваранін і паэт» — аб Кяханоўскім), Анны Кавальскай («Вальборскі валасны старшыня» — аб Фрыц Маджэўскім), Станіслава Чэрыка («Сказ аб Клеменсе Яніцкім») і драмы Рамана Бранштэтэра «Капернік».

У сувязі з дзесяцігоддзем Польскай Народнай Рэспублікі выходзіць у свет шматлікіх ілюстраваных выданні твораў польскіх класікаў: чатырохтомнік выбранных твораў Ю. Славацкага, дзесяць тамоў выбранных твораў Б. Пруса, дваццаць тамоў Г. Сенкевіча з прадмовай Л. Кручоўскага і інш.

Выйдуць з друку першыя тэматых дваццацітомнага выдання камедыі А. Фрэдэра, два тэматых «Хронікі» Б. Пруса. Вялікімі тыражамі друкуюцца яго раманы «Лялька» і «Эмансіпанта». Да канца года падпісчыкі атрымаюць два апошнія тэматых (57 і 60) 60-томнага збору твораў Г. Сенкевіча.

Чытачы атрымаюць «Камедыі» А. Кажанеўскага і «Перасоўныя песні» П. Хайноўскага, «Кнігу польскіх вершаў», падрыхтаваную Ю. Тувімам і Гамуліцкім.

Выданне бібліятыкі паэтычных твораў пачалося выпускам зборніка новых лірычных вершаў Л. Стафа «Лазавы». Рытухуцца да друку паэма «Вісла» Ул. Бранеўскага, выбранныя вершы К. Гальчынскага, І. Фіка і Т. Кубякі, пераклады рускай паэзіі Ю. Тувіма, выбраная сатыра Мінкевіча, Марыяновіча і Юрдаота.

З сучасных пражаных твораў выйшлі ў свет і друкуюцца п'яцітомны збор твораў Т. Бароўскага, тэматых прозы Анджеўскага (старыя і новыя апавяданні), Л. Рудніцкага, А. Рудніцкага, рамана А. Савінскага аб юнацтве Жэрэмскага.

Сучасную польскую драматургію прадстаўляюць драмы Л. Кручоўскага «Джуліус і Этэль», камедыя Стэфчыка «Баська». Выйдзе з друку таксама кніга літаратурных нарысаў П. Герца.

15 мільёнаў кніг для дзяцей і моладзі

15 мільёнаў кніг — такі агульны тыраж літаратуры для дзяцей і моладзі, выдадзенай у Народнай Польшчы. Гэта амаль у пяць разоў перавышае тыраж усіх твораў мастацкай літаратуры, якія былі выдадзены ў капіталістычнай Польшчы.

Галоўны рэдактар Васіль ВІТКА.

Рэдакцыйная калегія: Заір АЗУР, Дамітрый АРЛОУ, Уладзімір АЛОУНІКАУ, Алякс. БАЧЫЛА (намеснік галоўнага рэдактара), Васіль БУРНОСАУ, Настася ГУБАРЭВІЧ, Ірына ЯДАНОВІЧ, Павел НАВАЛЕУ, Барыс ПЯРНОУСКІ.